

KL/PH

3.11.2005

Kaupunginhallitus
PL 1

Khs dnro	2005-2268/024
Stn dnr	
Saap./Anl.	04-11-2005

Lausuntopyyntöne 2005 – 2268 / 024 28.10.2005

LAUSUNTO PELASTUSTOIMEN VALTIOLLISTAMISASIESTA

Pelastuslaitos esittää kaupunginhallitukselle lausuntona Paras-hankeeseen liittyvästä pelastustoimen valtiollistamisasiasta seuraavaa:

Pelastustoimen valtiollistamiskeskustelua on käyty aika ajoin ja välillä varsin kiivaastikin noin 25 vuoden ajan. Varsinaisia selvityksiä asiasta ei kuitenkaan ole laadittu ennen kuin valtioneuvosto hallitusohjelman mukaisesti 2.6.1999 asetti selvitysmies Pekka Myllyniemen selvittämään pelastustoimen siirtämistä kunnilta valtion hoidettavaksi.

Selvitys valmistui helmikuussa 2000. Selvitysmies ei päätenyt esittämään pelastustoimen siirtoa. Selvityksen perusteella sisäasiainministeriö käynnisti 1.9.2000 pelastustoimen kehittämishankkeen, jota on toteutettu yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa. Kehittämishankkeen seurauksena Valtioneuvosto hyväksyi 7.3.2002 esityksen, jonka perusteella maa jaettiin 22 pelastustoimen alueeseen ja toiminta käynnistettiin koko maassa viimeistään 1.1.2004 eli siis vajaat kaksi vuotta sitten. Helsingin pelastustoimen alue on ainoa, joka on ainoastaan yhden kunnan eli Helsingin kaupungin kokoinen. Suurin pelastustoimen alue eli Varsinais-Suomen Pelastustoimen alue on suurin ja siihen kuuluu 56 kuntaa.

Niin selvitystyön kuin siitä seuranneiden monien uudistusten ja kehityshankkeen tarkoituksena on ollut pelastustoimen järjestelmän uudistaminen siirtämällä pelastustoimen järjestämisvastuu yksittäisiltä kunnilta alueelliselle pelastustoimelle. Pääkaupunkiseudulla ei tarkoitus toteutunut ja Helsingistä päätettiin muodostaa oma pelastustoimen alue. Valtakunnallisesti tarkasteltuna valtiollistamisasia on siis sekä tutkittu että päätetty pysyä kunnallisen järjestämisvaihtoehdon kannalla niin valtioneuvostotasolla kuin eduskuntatasolla vain 3-4 vuotta sitten. Pää-

tetyt kehittämistoimet on käynnistetty valtakunnassa vain runsas vajaat kaksi vuotta sitten ja tulee kaikilta osin toteutumaan vasta jonkin ajan kuluttua. Näiden toimenpiteiden tuloksia ei ole mahdollista vielä edes arvioida.

Nyt käynnistynyt kunnalliseen rakenneuudistukseen liittyvä selvittely pelastustoimen valtiollistamisesta ei siis liity mitenkään pelastustoimen kehittämiseen vaan lähtökohdat ovat jossain muualla tai on puhtaasti poliittinen luonteeltaan. Kyseessä ei myöskään ole talouteen liittyvät näkökohdat, koska jo nyt on eri tahoilta annettu ymmärtää että kyseessä tulisi olemaan ns. kustannusneutraali muutos (samoin kuin hätäkeskusuudistuksessa) eli kunnilta otetaan valtiolle syntyviä kustannuseriä vastaavat erät pois muuta kautta. Kuntien panostus pelastustoimeen on valtioon verrattuna aivan toisella tasolla. Kaikista julkisen sektorin pelastustoimen menoista valtion osuus on noin. 10 % ja kuntasektorin noin 90 %.

Pelastustoimi on aina ollut kunnallista toimintaa, joka saanut voimansa kuntalaisten omista ja itselleen hyväksi katsomistaan tarpeista. Tältä osin pelastustoimen periaatteet ovat edelleen samat: Helsingiläisten on saatava itse päättää minkä taseisia ja määräisiä pelastustoimen turvallisuuspalveluja Helsingissä tarvitaan ja halutaan. Jo nyt Helsingissä joudutaan ja on monilta osin haluttu antaa kuntalaisille ja täällä toimiville yrityksille ja yhteisöille paljon sellaisia palveluja, jotka ylittävät lakisääteiset minimi tai ministeriön ohjeet. Mahdollinen siirtyminen valtiolliseen organisaatioon poistaisi kunnallisen päätöksenteon mahdollisuudet tältä keskeiseltä osalta, mutta kuten yllä todettu tulisi säilyttämään kustannukset edelleen kunnalla. Mennyt aika osoittaa myös kiistatta sen, että pelastustoimen asioita ministeriössä suunniteltaessa koko valtakuntaa varten on lähtökohtana aina keskikokoinen paikkakunta eikä huomioon ole otettu suurten kuntien erityisolosuhteita ja vaatimuksia.

Esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi riskianalyysin pohjana olevat ohjeet riskiruutujen perusteista: Helsingin keskustassa suurimman riskiruudun perusteet ylittyvät 24-kertaisesti. On syytä epäillä, onko valtion viranomaisilla erityistä intressiä käyttää voimavarojaan Helsingin erityisolosuhteiden pohtimiseen.

Aloite pelastustoimen valtiollistamisen selvittämisestä lähti liikkeelle Kuntaliiton keväällä 2005 Paras-hankkeesta antamasta lausunnosta, jossa Kuntaliitto ehdotti tämän asian selvittämistä. Asian selvittely on organisoitu siten, että sisäministeri Hannes Mannisen puheenjohtamalla toimivan rakenneryhmän alaisuudessa työskentelee useampia valmiitelevia ryhmiä. Pelastustoimen asiat on laitettu tekniset ja muut palvelut ryhmän käsiteltäviin asioihin ja sen puheenjohtajana toimii Kuntaliiton

edustaja. Työryhmän aikataulu on erittäin tiukka ja sen tulee tehdä oma esityksensä rakenneryhmälle joulukuun alkuun mennessä.

Asian käsittelyä vaikeuttaa kaikissa vaiheissaan se tosiseikka, että vastauksia siihen miten pelastustoimi valtionhallinnossa organisoitaisiin tai miten erilaisiin asioihin suhtauduttaisiin, ei ole olemassa. Kaikilla muutoksilla tulee olla selkeä tavoite ja päämäärä ja tietoisuus siitä minkälaista lisäarvoa muutos tuottaa. Tässä tapauksessa näitä ei ole olemassa. On kuitenkin olemassa koko joukko erilaisia asioita, joita voidaan arvioida tapahtuvan, mikäli pelastustoimi siirrettäisiin valtiolle. Helsingin kaupungin osalta on helposti löydettävissä joukko merkittäviä haittavaikutuksia. Seuraavassa on lyhyesti kuvattu tärkeimmät.

1. Päätöksenteon etäntyminen jolloin valtakunnallinen tasapäistymisen vääjäämättä laskee helsinkiläisten turvallisuustasoa. Myös kunnan vaikutusmahdollisuudet omaan turvallisuustasoon ja turvallisuuspalvelujen määrään katoaa.
2. Nykyiselläkin pelastustoimi antaa monia sellaisia palveluja, jotka ylittävät lakisääteiset minimi. Esimerkkinä on tehokas rakentamiseen liittyvä neuvonta ja yhteistyö suunnittelijoiden kanssa. Siihen menee nykyisellään noin 4 miestyövuotta, mutta ilman tätä rakentamisen turvallisuustaso Helsingissä heikkenee oleellisesti. Pelastuslaitoksen riskienhallinnan toimiala tekee yhteistyötä kaupungin useiden virastojen kanssa. Rakennusvalvonta saa neuvontaa ja konsultaatiota lupakäsittelyissä rakennusten palo- ja henkilöturvallisuuden sekä väestönsuojarakentamisen osalta. Tätä varten pelastuslaitoksella on tehtävään erikoistunut ryhmä. Lain mukaan rakennusvalvonta vastaa rakentamisen valvonnasta ja pelastusviranomaisen tarkastaa valmiin rakennuksen. Käytännössä yhteistyön on kuitenkin oltava saumatonta jo suunnitteluvaiheessa, sillä valmiiden rakenteiden korjaaminen on kallista. Myös linjanvedot uusissa paloteknisissä ratkaisuissa saadaan ajoissa ja joustavasti omalta pelastuslaitokselta. Käytännössä myös rakennustyömailla annetaan konsultaatiota eteen tulevista ongelmista.

Kaupunkisuunnitteluvirasto saa konsultaatiota kaupunkisuunnitteluun jo yleiskaavavaiheessa ja pelastuslautakunnan lausuntojen muodossa kaupungin kaavoittamisessa. Lisäksi riskienhallintayksikkö osallistuu lukuisten eri virastojen työryhmiin helpottaen heidän suunnitteluaan ja parantaen näin kaupungin kokonaisturvallisuustasoa.

3. Kunnan itsehallintoperiaate vaarantuu pelastustoimen osalta.

KL/PH

3.11.2005

4. Väestösuojelun ja poikkeusoloihin varautumisen taso heikkenee. Epäselvää on siirtyisivätkö kaikki toiminnot valtiolle ja ottaisiko se hoitaakseen kaikki väestösuojat (velvoitekalliosuojat/yhteisväestösuojat).
5. Vapaaehtoistoiminnan järjestelyt vaarantuvat (vpk järjestelmä). Helsingin 15 sopimuspälokuntaa ovat aina integroituneet tiiviisti kuntajärjestelmään.
6. Kaupungissa kehitetty Pepank (pelastuspalveluneuvottelukunta) joko loppuu kokonaan tai sen tilalle on kehitettävä kokonaan uusi järjestelmä yhteistyössä valtion kanssa, mikä käytännössä tulisi merkitsemään oleellisia muutoksia yhteistyöhön ja järjestelmän toimivuuteen.
7. Täysin epäselväksi jää miten kiireellisen sairaankuljetuksen ja ensihoidon käy. Kyseessä on Helsingissä on ainutlaatuisen toimiva ja tehokas järjestelmä. Sisäasiainministeriö ei ole kiinnostunut eikä sen vastuulle kuulu nämä toiminnot. Mikäli kiireellinen sairaankuljetus ja ensihoito eriytetään pelastuslaitoksesta, joudutaan tilalle perustamaan korvaava organisaatio, jonka toimintaedellytykset pelastustoimesta erillisenä ovat toiminnallisesti nykyistä heikommat. Synergiaetu menetetään ja kustannukset kasvavat ja toiminnalliset tulokset heikkenee.

Pelastuslaitoksen selkeä käsitys on, että mahdollisen valtiollistamisen seurauksena Helsingin mahdollisuudet päättää omasta turvallisuustasostaan heikkenevät oleellisesti ja voimavaroja tullaan pitämällä aikavälillä tasaamaan pienemmille kunnille. Edelleen Helsingin, Suomen pääkaupungin, erityisolosuhteet jäävät valtakunnallisessa järjestelmässä huomioimatta. Lisäksi on myös varsin oletettavaa, että osalle nykyisin pelastuslaitoksen hoitamia tehtäviä joudutaan kaupungissa järjestämään korvaava järjestelmä. Seurauksena tulee olemaan toiminnallisten tulosten heikkenemistä koko kaupungin turvallisuustasossa ja kokonaiskustannusten kasvu. Erityisen huolestuttavana on nähtävä ensihoidon ja kiireellisen sairaankuljetuksen eriytyminen pelastuslaitoksesta.

Edellä olevaan viitaten pelastuslaitos esittää, että Helsingin kaupunki omissa kannanotoissaan selkeästi ilmoittaa kaupungin vastustavan pelastustoimen valtiollistamista ja nykyisen kunnalliseen järjestelmään perustuvan pelastustoimen jatkamista.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kari Lentokangas
pelastuskomentaja